

11. Фурманов, И. А. Психология детей с нарушениями поведения / И. А. Фурманов. – М.: Владос-Пресс, КДУ, 2013. – С. 12-14.

12. Школьная психодиагностика. Руководство по использованию психодиагностических методик психологами образовательных учреждения / Под ред. Гусева А. Н. - 2008. – С. 42-50.

References

1. Avdulova, T. P. Psykhohohyia podrostkovooho vozrasta: ucheb. posobyе dlia stud. uchrezhdeniy vyssh. prof. obrazovaniya / T. P. Avdulova. – М.: Yzd. tsentr «Akademyia», 2012. – 240 s.

2. Bandura, A. Podrostkovaia ahressyia. Yzuchenye vliyaniya vospytaniya y semeinykh otnosheniy / A. Bandura, R. Uolters. – М.: Aprel Press, yzd-vo ЭКСМО - Press, 1994. – 512 s.

3. Berkovyts, L. Ahressyia: prychny, posledstviya y kontrol / L. Berkovyts. – SPb.: Praim. – EVROZNAK, 2001. – 512 s.

4. Bolshaia entsyklopedyia psykhohohycheskykh testov / Avt.-sost. A. A. Karelyn. – М.: Yzdatelstvo ЭКСМО, 2006. – S. 273-276.

5. Вэрон, R. Ahressyia / R. Вэрон, R. Rychardson. 2-e yzd. - SPb.: Pyter, 2014. – 416s.

6. Ylyn, E. P. Psykhohohyia ahressyvnoho povedeniya / E. P. Ylyn. – SPb.: Pyter, 2014. – 368 s.

7. Lorents, K. Ahressyia (tak nazываемое zlo). Chelovek nakhodyt druha / K. Lorents; per. s nem. y per. s anhl. – М.: «RYMYS», 2013. – 496 s.

8. Psykhohohycheskyi slovar / Pod red. V. P. Zynchenko, B. H. Meshcheriakova. – 2-oe yzd., pererab. y dop. – М.: Pedahohyka, 1996. – 439 s.

9. Freid, Z. Ya y Ono: Sochyneniya / Z. Freid. – М.: Yzd-vo ЭКСМО-Press; Kharkov: Yzd-vo «Folyo», 2001. – 864 s.

10. Fromm, Э. Anatomyia chelovecheskoi destruktyvnosti / per. s anhl. Э. Teliatnykovoii / Э. Fromm. – М.: Yzd-vo ЭКСМО, 2006. – 476 s.

11. Furmanov, Y. A. Psykhohohyia detei s narusheniyaми povedeniya / Y. A. Furmanov. – М.: Vlados-Press, КДУ, 2013. – С. 12-14.

12. Shkolnaia psykhodyahnostyka. Rukovodstvo po uspolzovaniyu psykhodyahnostycheskykh metodyk psykhohohamy obrazovatelnykh uchrezhdeniy / Pod red. Huseva A. N. - 2008. – С. 42-50.

Надійшла 19.04.2017.

УДК:378:14

К.В. Юськів,
викладач
С.М. Юськів,
ст. викладач

ФІЛОСОФСЬКІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ ГАРМОНІЙНОЇ ОСОБИСТОСТІ В СУЧАСНІЙ ОСВІТІ

Розглядаються філософські аспекти нової концепції розвитку системи освіти в Україні, у контексті її приєднання до Болонського процесу.

Ключові слова: Болонський процес, особистість, фізичне виховання, студенти, освіта.

Юськів С.Н., Юськів Е.В. Философские аспекты развития гармоничной личности в современном образовании

Рассматриваются философские аспекты новой концепции развития системы образования в Украине, в контексте ее присоединения к Болонскому процессу.

Ключевые слова: Болонский процесс, личность, физическое воспитание, студенты, образование.

Yuskiv S.M., Yuskiv K.V. Philosophical aspects of the development of a harmonious personality in modern education

Discusses the philosophical aspects of the new concept of development of education system in Ukraine in the context of its accession to the Bologna process.

Keywords: Bologna process, personality, physical education, students, education.

Актуальність теми дослідження. Розвиток і вдосконалення системи вищої освіти в Україні передбачають високу якість навчання й виховання студентської молоді, кращу теоретичну і практичну підготовку майбутніх спеціалістів до професійної діяльності, всебічний розвиток їх духовних та фізичних сил, формування національної самосвідомості.

Реформування освіти в Україні повинно враховувати такі особливості: освіта належить до індивідуальної, соціальної культури людини і перебуває у

сфері психіки особистості, тому має бути максимально індивідуалізованою; вона формується в процесі навчання, пізнання світу, набуття людиною власного життєвого досвіду, соціальної практики, тобто соціалізації особистості, що також є специфічним, неповторним процесом; освіта – безперервний процес, що залежить від стану середовища, в якому відбувається розвиток людини і її індивідуальної творчості. Тому важливою є потреба логічного поєднання в процесі навчання інтересів особистості і всього соціуму.

Зміни, що відбуваються в сучасному українському суспільстві, актуалізують пошук створення і зміцнення зразків духовності, що, в свою чергу, зумовлює створення нової концепції розвитку системи освіти в Україні. У цьому контексті приєднання України до Болонського процесу є одним із напрямків реформування вітчизняної освіти, що робить не тільки входження її в європейський культурно-освітній простір, але й розширює поле для запозичення і поширення досягнень теорії і практики діяльності та розвитку освітньої сфери країн Західної Європи. Було б перебільшенням говорити про повне осмислення та впровадження принципів європейської кредитно-модульної системи, але вже накопичений деякий досвід і є можливість поділитися роздумами і наслідками.

Практична реалізація соціального замовлення суспільства на підготовку фахівців передбачає наявність інформації про умови формування у студентів вищих навчальних закладів основ професійної майстерності, загальних і спеціальних знань, умінь, професійно-значущих якостей і оптимального стану здоров'я. У цьому аспекті процес підготовки педагога-предметника до роботи зі студентами потрібно розглядати не тільки як педагогічний інструмент для визначення шляхів удосконалення професійного становлення майбутніх фахівців, але і як по-

ліпшення загального стану комплексної фізичної духовної культури підростаючого покоління. Однак для серйозних змін мало проголосити нове гасло, слід зважено підійти до данної проблеми, проаналізувати промахи і ілюзії. Реформа системи освіти буде мати позитивні наслідки, якщо виходити з реального стану справ і потреб суспільства в цілому і в освітній сфері зокрема, враховувати національні та світові процеси, а також брати до уваги духовно-ментальні основи буття власного народу. Слід розуміти, що Болонський процес не є панацеєю від хвороб української освіти, так само як і те, що механічне наслідування чужих зразків ніколи не давало плідних результатів. У цьому контексті привертає увагу такий факт: з однієї сторони, приєднання України до Болонського процесу уніфікує міжнародні норми, у цілому відповідає потребам людства.

Постановка проблеми. Сучасна молода людина зацікавлена в тому, щоб отримати високопрофесійну освіту, яка давала б їй можливість конкурувати на світовому ринку праці. Але, з іншого боку, така уніфікація нівелює духовні основи, які підтримують соціокультурну цілісність, свою ідентичність, приналежність до певних культурних коренів. Не секрет, що на сучасному етапі Захід є зразком забезпечення умов і зручностей життя, але в пошуках сенсу життя він нерідко звертається до Сходу. Саме тому потрібно розглянути реформування та розвиток вітчизняної освіти, входження в зону європейської вищої освіти, яка повинна здійснюватися з урахуванням збереження і поширення ціннісних вимірів української культури, що, в свою чергу, формує нову гармонійну особистість в сучасній освіті.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема розвитку гармонійно розвиненої особистості хвилювала філософів, педагогів та вихователів. С.У.

Гончаренко вважає, що «всебічний розвиток особистості не слід розглядати як професійний принцип організації навчання й виховання, як сукупність правил, що регулюють діяльність і спілкування. Більш коректним є осмислення всебічного розвитку особистості як процесу саморозвитку індивіда, який оволодіває головною справою життя й використовує весь спектр можливостей прилучення до загальнолюдської культури» [2].

У вітчизняній практиці ідеї гармонійного виховання особистості втілювали у життя видатні педагоги А.С. Макаренко, В.О. Сухомлинський, К.Д. Ушинський. У системі цінностей педагогіки А.С. Макаренка можна визначити дві групи провідних орієнтирів [3]. Перша основна, в центрі якої людина, її гармонійний розвиток, її духовність, свобода, відповідальність, обов'язок як сенс життя. Друга, похідна від першої групи, - це ті цінності, які необхідні для розвитку людини: гуманне суспільство, активна діяльність (праця, гра, навчання), краса, ідея гармонії людини і співтовариства (суспільства). Ці цінності являють собою модель системи аксеологічних орієнтирів у реальному житті навчально-виховних закладів А.С. Макаренка.

Визначну роль у гармонізації особистісного розвитку надавав ролі вчителя також К.Д. Ушинський. Вихователь, писав Ушинський, повинен прагнути пізнати людину такою, якою вона є в дійсності. «Тоді тільки буде він спроможний черпати в самій природі людини засоби виховного впливу, а засоби ці величезні!» [5].

Філософське осмислення проблеми розвитку особистості розглянуто в наукових працях М.М. Бахтіна, М.О. Бердяєва, В.С. Біблера, Б.С. Гешунського, Е.Н. Гусинського, О.І. Ігнатенко, Е.В. Ільєнкова, Б.С. Кобзар, В.С. Лутая, Л.М. Сідак, Ю.І. Турчанінової та багатьох інших.

Постановка завдання. Метою статті є завдання проаналізувати літературні

джерела та розглянути філософські аспекти розвитку гармонійної особистості в сучасній освіті.

Виклад основного матеріалу. Становлення сучасного соціуму залежить і визначається рівнем гармонійного розвитку і зростання кожного громадянина. Розвиток таких підходів значною мірою визначається станом системи освіти в державі.

Розглядаючи етапи формування системи всебічного розвитку людини і світогляду необхідно враховувати реалії розвитку суспільства на початку ХХІ ст. Академік В.Г. Кремень визначив низку кардинальних проблем, які необхідно враховувати у системі виховної роботи:

- забезпечення високої функціональності людини в умовах, коли зміна ідей, знань і технологій відбувається швидше, ніж зміна поколінь;

- забезпечення оптимального співвідношення між локальними та глобальними соціально-економічними проблемами, щоб людина, формуючись як патріот своєї країни, відчувала відповідальність за благополуччя в усьому світі;

- формування на загальносуспільному й індивідуальному рівнях розуміння людини як найвищої цінності, від якої залежить успішність суспільно-економічного розвитку;

- вироблення в людині здатності ефективно діяти в умовах нових суспільно-економічних реалій (глобалізації, інформатизації, високих технологій);

- мінімізація асиметрії між матеріальністю і духовністю, культивування у кожної особистості почуття національної гідності, культури спілкування та інші.

Продовжуючи міркування щодо всебічного гармонійного розвитку людини назвемо конкретні завдання окремих складових виховання, які є визначальними в умовах полікультурної освіти.

Завдання морального виховання:

• оволодіння загальнолюдськими і національними моральними цінностями;

- розвиток почуттів;
- формування переконань;
- формування навичок поведінки;

Завдання розумового виховання;

• оволодіння знаннями, уміннями і навичками;

• розвиток інтелектуальних можливостей;

- формування наукового світогляду;
- оволодіння методами пізнавальної діяльності.

Завдання естетичного виховання;

- формування почуття прекрасного;
- виховання розуміння навколишньої природної краси;

• виховання стійких оцінних критеріїв творів мистецтва;

• набуття людиною знань і вмінь творити прекрасне в житті.

Завдання фізичного виховання:

• створення оптимальних умов для формування здорового організму;

• формування санітарно-гігієнічних умінь і навичок;

• тренування і загартування організму;

• виховання волі, розвиток спритності, краси рухів.

Завдання трудового виховання:

• формування розуміння необхідності праці;

• виховання соціально-психологічної готовності до трудової діяльності;

• виховання поваги до людей праці та до результатів праці;

• оволодіння уміннями і навичками трудової діяльності.

Головна роль у розвитку гармонійної особистості належить таким показникам загальної культури, як уміння встановлювати контакти з людьми, знання естетичних норм поведінки, культура мовлення [4]. У структурі культури майбутнього спеціаліста особливе місце повинна займати культура спілкування. Низький

рівень культури спілкування нерідко стає причиною конфліктних ситуацій, падіння дисципліни, зниження успішності. Спілкування – процес взаємодії громадських суб'єктів: соціальних груп або осіб, в якому відбувається обмін інформацією, досвідом, здібностями і результатами діяльності. Специфіка ділового спілкування обумовлена тим, що воно виникає на основі і з приводу певного виду діяльності і не є самоціллю, а служить засобом для досягнення яких-небудь інших цілей.

Культура поведінки виражає моральні вимоги суспільства, закріплені в нормах, принципах, ідеалах закону. І хоча наш час постійно прямує в бік спрощення манер і правил поведінки, проте досі неабияке значення має оволодіння «кодексом ввічливості».

Держава Україна шукає шляхи і орієнтири на входження в освітній простір Європи, здійснює модернізацію освітньої діяльності в контексті європейських вимог. У сформованих ринкових відносинах, коли можливості державної підтримки фізичного виховання та спорту істотно обмежені і відбувається його комерціалізація і професіоналізація, вища школа змушена відповідно до Болонського процесу, оптимізувати підготовку майбутніх фахівців, шукати нові шляхи впровадження фізичного виховання, що сприяють збереженню та зміцненню здоров'я, формуванню особистісного потенціалу студентської молоді. Проте, у сучасних умовах суспільство України виявилось не готовим усвідомити значення фізичної культури і спорту для виховання гармонійно розвиненої особистості та зміцнення здоров'я студентської молоді.

У всі часи існування людства питання про те, що таке здоров'я, було одним з головних. Про це свідчить хоча б такий факт: приказок і прислів'їв про цінності здоров'я в мовах усіх народів світу безліч, і практично всі вони за своєю суттю однакові, хоча і розкривають різні його озна-

ки. Наукових визначень здоров'я теж вже існує досить багато, і, напевно, їх кількість буде збільшуватися. Все це можна пояснити тим, що це дуже складне поняття – здоров'я, та й сама людина як феномен надзвичайно складний, багатовимірний і до кінця не пізнаний. Тому і здоров'я – одна з основних характеристик людини – теж багатогранно. Кожна людина розуміє його по-своєму. Як зрозуміти себе, знайти своє місце в навколишньому світі, не утискуючи, не пригнічуючи в ньому ближніх своїх, зберегти і зміцнити своє здоров'я, щоб жити довго, радісно і щасливо, та ще й зробити так, щоб і нащадки згадували добрим словом? На багато з цих та інших питань і дає відповідь валеологія. Слово «валеологія» походить від латинського слова «vale» - «бути здоровим» і грецького «logos» - «наука, вчення» [1].

Висновки та перспективи подальших досліджень. Сучасна система виховання студентської молоді вузів є пріоритетною у формуванні валеологічного виховання як виду загальної культури молодшої людини, здорового способу життя та спортивного стилю життєдіяльності майбутніх фахівців. Однак, випускники вузів, як свідчить практика, не є активними, самостійними носіями цінностей, накопичених у цій сфері культурного розвитку, що істотно обмежує перенесення отриманих знань, практичних умінь на культуру навчальної і професійної праці, побуту, відпочинку, стилю життя, ставлення до здоров'я, знижує в цілому гуманітарно-особистісний розвиток.

Тому в підготовці майбутнього фахівця важливу роль відіграють і дисципліни філософського напрямку. Вивчення філософії дає можливість майбутньому фахівцю зв'язати свої знання з загальними уявленнями про світ і місце людини в ньому, усвідомити людський сенс його професійної діяльності. Філософія відкриває людині нескінченний шлях до самопізнання, розвиває творче мислення,

уміння полемізувати і давати глибокий аналіз культурно-історичних явищ, здатність до взаєморозуміння і спілкування з іншими людьми. Чи варто нагадувати, що досягнення в суспільстві визначаються духовними якостями людини? У зв'язку з цим будь-яка професійна підготовка вимагає високого рівня духовності, активного засвоєння норм і цінностей культури, а це можливо, головним чином, у процесі спілкування, духовного контакту, суб'єктивно-об'єктивної взаємодії. Вирішення такого завдання як раз і сприяє специфіка викладання філософії, адже філософія є не просто системою знань, а особливим родом знання, що передбачає, насамперед, спілкування, духовне співпереживання, сприйняття і осмислення чужого досвіду. Вона вимагає не так праці з підручником, як опрацювання першоджерел, їх осмислення і обговорення, що веде до розвитку рефлексії, критичного мислення, здатності до відбору ідеалів і цінностей, які допомагають особистості будувати і реалізовувати своє життя.

Зрозуміло, що входження України в Болонський процес, уніфікація вітчизняної освіти з європейськими стандартами не зніме всіх проблем нашої освіти. Вони повинні бути вирішені самостійно. Саме тому потрібно реформування та розвиток вітчизняної освіти, входження в зону європейської вищої освіти, яка повинна здійснюватися з урахуванням збереження і поширення ціннісних вимірів української культури, що, в свою чергу, формує нову гармонійну особистість в сучасній освіті.

Література

1. Булич Е. Г., Муравов І. В. Валеологія. Теторетичні основи валеології / Е. Г. Булич, І. В. Муравов. – К. : ІЗМН, 1997. – 224 с.
2. Гончаренко С. У. Український педагогічний словник / С. У. Гончаренко. – К. : Либідь, 1997. – 376 с.

3. Гриценко Л. І. Цінності педагогічної спадщини А.С. Макаренка в контексті зарубіжних концепцій виховання / Цінності освіти і виховання: Наук.-метод. Зб./ За заг. Ред. О. В. Сухомлинської, ред. П. Р. Ігнатенка, Р. П. Скульського, О. М. Павліченка / Л. І. Гриценко. – К., 1997. – 224 с.

4. Кремень В. Освіта і наука України: шляхи модернізації (Факти, роздуми, перспективи) / В. Кремень. – К. : Грамота, 2003. – 216 с.

5. Ушинський К. Д. Людина як предмет виховання. Спроба педагогічної антропології / К. Д. Ушинський // Твори: в 6 т. – К., 1952-1955.

References

1. Bulych E. N., Muravov I. V. Valeolohiia. Teoretichni osnovy valeolohii / E. N. Bulych, I. V. Muravov. – K. : IZMN, 1997. – 224 s.

2. Honcharenko S. U. Ukrainyskyi pedahohichnyi slovnyk / S. U. Honcharenko. – K. : Lybid, 1997. – 376 s.

3. Hrytsenko L. I. Tsinnosti pedahohichnoi spadshchyny A.S. Makarenka v konteksti zarubizhnykh kontseptsii vykhovannia / Tsinnosti osvity i vykhovannia: Nauk.-metod. Zb./ Za zah. Red. O. V. Sukhomlynskoï, red. P. R. Ihnatenka, R. P. Skulskoho, O. M. Pavlichenka / L. I. Hrytsenko. – K., 1997. – 224 s.

4. Kremen V. Osvita i nauka Ukrainy: shliakhy modernizatsii (Fakty, rozdumy, perspektyvy) / V. Kremen. – K. : Hramota, 2003. – 216 s.

5. Ushynskiy K. D. Liudyna yak predmet vykhovannia. Sproba pedahohichnoi antropolohii / K. D. Ushynskiy // Tvory: v 6 t. – K., 1952-1955.

Надійшла 23.10.2017.

Бібліографічний опис для цитування:

Юськів К. В., Юськів С. М. Філософські аспекти розвитку гармонійної особистості в сучасній освіті / К.В. Юськів, С.М. Юськів // *Sophia Prima: діалог вічного повернення* – 2018. – №1(1). – С. 99-104.